

КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ – СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*д.е.н., доцент, професор кафедри
бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Ніценко В.С.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Одеський національний політехнічний університет
Цуканов О. Ю.*

Трансформаційні процеси в економіці України призвели до погіршення його соціально-економічного розвитку, зниження темпів виробництва продукції на підприємствах різних сфер діяльності і, як наслідок, погіршення їх фінансового стану. Така ситуація не сприяє ефективній інноваційній політиці, понижує конкурентоспроможність продукції вітчизняних підприємств, уповільнює інтеграційні процеси України в Європейське і світове співтовариство.

Умовою ефективного соціально-економічного розвитку є глибоко продумана інноваційна політика, як на рівні державита регіонів, так і на кожному підприємстві.

Концепція інноваційного розвитку може бути представлена основними положеннями, які враховуються при здійсненні інноваційного процесу на підприємстві:

- оцінка поточного економічного стану підприємства;
- виявлення ключових проблем підприємства, в тому числі в інноваційній сфері;

- визначення переваг підприємства, в тому числі в інноваційній сфері;
- виявлення можливостей зростання та наявних обмежень;
- розробка стратегії інноваційного розвитку підприємства;
- постановка стратегічних цілей інноваційного розвитку підприємства;
- визначення стратегічних завдань інноваційного розвитку підприємства;
- формування ресурсного потенціалу інноваційного розвитку підприємства;
- пошук засобів реалізації процесу інноваційного розвитку;
- пошук способів досягнення стійкості підприємства [16].

Інноваційний розвиток тісно пов'язаний з капітальним інвестуванням, під яким розуміють вкладення ресурсів у підприємницьку діяльність з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту. Між інноваціями та інвестиціями існує прямий зв'язок.

Інновація, нововведення – це впроваджене нововведення, що забезпечує якісне зростання ефективності процесів чи продукції, затребуване ринком. Є кінцевим результатом інтелектуальної діяльності людини, його фантазії, творчого процесу, відкриттів, винаходів та раціоналізації [7].

Інноваційний процес (ІП) – сукупність станів інновації, що змінюють один одного в процесі перетворення початкового стану (наприклад, запропонованої маркетингової, конструкторської або технологічної ідеї нововведення) в кінцевий стан (що надійшли на споживання, що використовуються і дають ефект – нові матеріали, вироби, методи, технології). Інноваційний процес охоплює створення нової техніки (ПСНТ), її ринкове просування, використання споживачем і підтримку у споживача. Інноваційний процес може здійснюватися на різних рівнях: державному, регіональному, муніципальному, фірмовому, підрозділу. За обсягом і масштабом він може бути кластерний (міжгалузевий) та галузевий.

Інноваційний процес можна розділити на дві основні стадії: перша стадія (вона сама тривала) включає в себе наукові дослідження та конструкторські розробки, друга стадія являє собою життєвий цикл продукту[8].

Інноваційний процес – це послідовність дій по ініціації інновації, при якій відбуваються створення нових продуктів і операцій, а також їх успішна реалізація на ринку. Надалі вживаються заходи щодо більш широкого поширення отриманих результатів.

Зазвичай виділяють шість елементів інноваційного процесу. До цих елементів відносяться:

- 1) зародження ідеї інновації;
- 2) маркетинг інновації;
- 3) оцінка економічної ефективності інновації;
- 4) освоєння інновації;
- 5) комерційна реалізація інновації;
- 6) просування інновації.

Для того щоб інновації були використані у виробництві, необхідна чітка організація інноваційного процесу.

В умовах сучасного ринку компаніям потрібно постійно впроваджувати інноваційні розробки [11].

Актуальність впровадження інноваційно-інвестиційного процесу, споліпшення фінансового забезпечення підприємств за таких умов стає найважливішим завданням як держави, так і самих господарюючих суб'єктів.

Пошуку можливостей зміцнення фінансового стану повинен сприяти системний і об'єктивний аналіз діяльності сільськогосподарських підприємств, результати якого дозволяють оперативно реагувати на зміну зовнішнього і внутрішнього середовища бізнесу, приймати обґрунтовані управлінські рішення з фінансового регулювання. Критерієм ефективності таких рішень є рівень фінансової стійкості суб'єктів господарювання, за яким оцінюють достатність фінансових ресурсів для збалансованого сталого розвитку вітчизняних підприємств.

Потреба підприємства в інвестиціях залежить від змісту інвестиційної стратегії, яку реалізує підприємство. У разі, якщо мова йде про стратегію розвитку підприємства, то вона повинна базуватись на здійсненні активної різнобічної інвестиційної діяльності. Відповідно оцінка потреби підприємства в інвестиціях повинна здійснюватися в розрізі реальних (капітальні, інноваційні та інвестиції приросту матеріальних цінностей) та фінансових інвестицій[5].

Випуск принципово нової продукції передбачає обов'язкову наявність таких критеріїв:

- нових технологій;
- нових технологічних рішень;
- нових знань і навичок у працівників, зайнятих управлінням та виробництвом продукції;
- нову або удосконалену систему управління розвитком та виробничим процесом та збутом.

Відтак, якщо підприємство обирає інноваційно-технологічний напрямок розвитку, без якого в сучасних умовах господарювання не можливо ефективно функціонувати і отримувати прибутки. Під впливом вищеперерахованих факторів виробничий процес необхідно змінювати на більш сучасний (новий) рівень через впровадження нових технологій, високопродуктивного обладнання, оновлення технологічних ліній. Так, появляється новий операційний цикл та інноваційна продукція, яка характеризується зміною факторів виробництва, або ж нової ідеї (інновації).

Однак цей процес потребує значних капітальних вкладень.

Необхідність вибору оптимального варіанта капіталовкладень виникає перед кожним підприємством, фірмою. Капіталовкладення реалізуються за допомогою розробки і здійснення конкретних інвестиційних проектів, які слід систематично аналізувати, щоб вище керівництво могло визначити їхню корисність, хоч для інвестиційних проектів деталі не настільки важливі [9].

Вкладення у майно, що використовується тривалий час, складають чималу частину інвестицій. І хоча основні засоби

відносяться до найменш ліквідної частини активів, питання їх реалізації неабиякі для фінансового маневрування підприємств. Крім того, управління основними засобами тісно пов'язане з управлінням інвестуванням (капітальними вкладеннями), що займають важливе місце у менеджменті. Для успішної діяльності підприємств в умовах ринкових відносин вирішальне значення має ефективне застосування досконалої техніки і інвестиційних технологій.

Тільки постійне оновлення основних виробничих фондів дасть змогу підприємствам виробляти конкурентноспроможну продукцію, задовольняти попит, який швидко змінюється, пристосуватися до умов ринкової конкуренції.

Актуальною залишається необхідність використання конкретних методик інновацій в капітальні інвестиції, виникає потреба уточнення складу та обліку наявності та використання майна, підвищення оперативності і якості облікової інформації та капітальних інвестицій.

Узагальнюючи існуючі методики аналізу інвестиційної діяльності промислових підприємств, слід констатувати, що традиційно вони спрямовані на оцінку ефективності інвестиційних проектів та базуються на застосуванні методу дисконтування. Однак сучасний етап розвитку вітчизняних підприємств зумовлює необхідність удосконалення існуючих методик та забезпечення їх відповідності потребам.

Збільшення капітальних вкладень дозволить оновити основні фонди підприємств, структурно перебудувати суспільне виробництво й збалансувати розвиток галузей народного господарства. Вони сприяють створенню необхідної сировинної бази промисловості, прискоренню науково-технічного прогресу і поліпшенню якості продукції, освоєнню нових товарних ринків [12].

Основним підходом до аналізу інвестиційної діяльності промислових підприємств за сучасних умов, на нашу думку, слід обрати балансовий підхід, який визначає, що потреба підприємства в інвестиційних ресурсах повинна бути адекватна можливостям їх

забезпечення. Застосування балансового методу та співставлення реальних потреб та існуючих можливостей дасть можливість керівництву та власникам підприємств в повній мірі оцінити нагальність проблеми активізації інвестиційної діяльності та можливості здійснення відповідних заходів за рахунок різноманітних джерел [5].

Таким чином, інноваційний процес характеризується наступними ознаками:

- базується на процесі створення нової техніки (ПСНТ);
- включає створення нововведення, його розповсюдження (дифузії) і споживання (рутинізацію);
- складається з регулювання основних і допоміжних процесів;
- реалізується у вигляді інноваційних цілей, інноваційних стратегій, інноваційних проектів;
- має організаційну форму у вигляді інноваційного підприємства або підрозділу;
- супроводжується інвестиційним процесом.

Мета нашого дослідження полягає у розробці наукових і практичних рекомендацій щодо можливості застосування нових підходів інновацій в капітальні інвестиції та ефективності їх впровадження.

Інноваційна діяльність у державі є одним із головних напрямів розширення та збільшення капітальних інвестицій, впровадження нових технологій на підприємствах на основі науково-технічного прогресу, що зумовлює регулювання розвитку економіки, істотне підвищення її ефективності. Сьогодні економічні умови спонукають виробника докорінно переглянути технічні, технологічні, інноваційні та фінансові ресурси, систему оподаткування та процеси демонополізації. Інакше кажучи, перед підприємствами постають питання відтворення основних фондів і виробничих потужностей [4].

Інвестиції являють собою капітальні витрати в об'єкти підприємницької діяльності для отримання доходу в короткостроковому або довгостроковому періоді. Економічна категорія «інвестиції» використовується в ринковій економіці.

• з економічної точки зору інвестиції розглядаються як нагромадження основного і оборотного капіталу.

• з фінансової точки зору інвестиції – це заморожування ресурсів з метою отримання доходів у майбутньому періоді.

• з бухгалтерської точки зору інвестиції – це об'єднання капітальних витрат в одну чи кілька статей активів і пасивів балансу.

Взаємозв'язок інновацій та інвестицій породжує головну проблему впровадження результатів науково-технічного прогресу. Як правило, в країнах з перехідною економікою мають місце проблеми, рішення яких є невід'ємною частиною розвитку новітнього виробництва. В першу чергу – це відсутність фінансових ресурсів, які можна інвестувати в інноваційну діяльність, а ті фінансові інститути, які мають даними ресурсами, займають позицію вичікування із-за нестабільної політичної та економічної ситуації, як правило, здійснюють інвестиції у сприятливі економічні зони, тобто, має місце вивезення капіталу за кордон [14].

Основу інвестиційної діяльності підприємства становить реальне інвестування. На більшості українських підприємств цей єдиний напрям інвестування. Це визначає високу роль управління реальними інвестиціями в системі інвестиційної діяльності підприємства.

Реальні інвестиції – це вкладення капіталу у відтворення основних фондів, в інноваційні нематеріальні активи, у приріст запасів товарно-матеріальних цінностей та інші об'єкти інвестування, пов'язані зі здійсненням операційної діяльності підприємства.

Реальне інвестування є головною формою реалізації загальної економічної стратегії розвитку підприємства. Саме ця форма інвестування дає можливість підприємству успішно проникати на нові товарні й регіональні ринки, забезпечувати постійне зростання ринкової вартості підприємства. За допомогою реальних інвестицій також вирішуються завдання збільшення обсягу виробництва й реалізації продукції, розширення асортиментів вироблених виробів і підвищення їхньої якості [13].

Розрізняють три форми реальних інвестицій.

1. Капітальні інвестиції, або капітальні вкладення, – це вкладення капіталу у відтворення основних фондів підприємства.

2. Інноваційні інвестиції (інновації) – це вкладення капіталу в нематеріальні активи підприємства з метою використання в діяльності підприємства нових наукових і технологічних знань.

3. Інвестиції в матеріальні оборотні активи – це вкладення капіталу в приріст запасів матеріальних оборотних активів підприємства з метою забезпечення необхідної пропорційності в розвитку основних та оборотних активів підприємства.

Найпоширенішою формою реальних інвестицій у сучасних умовах є капітальні інвестиції.

З капітальними інвестиціями пов'язані такі інвестиційні операції підприємства:

1. Придбання цілісною майнового комплексу – це інвестиційна операція підприємств, пов'язана з придбанням господарського об'єкта із завершеним циклом виробництва продукції (робіт, послуг) з метою забезпечення галузевої, товарної або регіональної диверсифікованості своєї діяльності.

2. Нове будівництво – це інвестиційна операція підприємства, пов'язана з будівництвом нового об'єкта із закінченим технологічним циклом за індивідуально розробленим або типовим проектом на територіях, що відводять спеціально.

3. Перепрофілювання – це інвестиційна операція, пов'язана з повною зміною технології виробничого процесу для випуску нової продукції на діючому підприємстві.

4. Реконструкція – це інвестиційна операція, пов'язана з істотним перетворенням усього виробничого процесу на основі сучасних науково-технічних досягнень на діючому підприємстві.

5. Модернізація – це інвестиційна операція, пов'язана з удосконалюванням активної частини основних виробничих фондів і приведення їх у стан, що відповідає сучасному рівню здійснення технологічних процесів, шляхом конструктивних змін основного парку машин та устаткування, які використовуються на підприємстві у процесі операційної діяльності [13].

Велику частку в загальному обсязі інвестицій становлять витрати на придбання основних засобів. Вивчаючи це питання, треба розглянути виконання плану придбання основних засобів за загальним обсягом і за номенклатурою, вчасність надходження їх і встановити їхню відповідність потребам підприємства. При цьому слід мати на увазі, що збільшення суми інвестицій на ці завдання могло бути не лише за рахунок кількості придбаного майна, а й за рахунок підвищення його вартості [9].

Під капітальними інвестиціями розуміють витрати підприємства на придбання, створення, будівництво, реконструкцію і технічне переозброєння основних засобів і нематеріальних активів.

Більшість матеріальних і нематеріальних необоротних активів надходять на підприємство внаслідок здійснення капітальних інвестицій.

З метою бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються за наступними групами:

1. Основні засоби.
2. Інші необоротні матеріальні активи.
3. Незавершені капітальні інвестиції.

За економічним змістом вони являють собою основне джерело простого та розширеного відтворення.

Капітальні інвестиції класифікують за такими ознаками:

- за структурою (капітальне будівництво, придбання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, формування основного стада);
- призначенням (капітальні інвестиції, які здійснюються для виробничої і невиробничої сфери діяльності);
- ступенем готовності (закінчені об'єкти, незавершене будівництво);
- способом організації (господарський, підрядний, змішаний).

В окрему групу капітальних інвестицій відносяться витрати на закладання і вирощування багаторічних насаджень, меліорацію та іригацію земель.

Незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи – капітальні інвестиції в будівництво, виготовлення, реконструкцію, модернізацію, придбання об'єктів необоротних матеріальних активів, введення яких в експлуатацію на дату балансу не відбулося, а також авансові платежі для фінансування будівництва.

Незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи – капітальні інвестиції в придбання, створення і модернізацію нематеріальних активів, використання яких по призначенню на дату балансу не відбулося.

Класифікація інвестицій залежно від їхньої мети дає змогу:

- краще зрозуміти глибинну суть і тип поведінки інвестицій;
- точніше визначити коло потенційних інвесторів;
- вдаліше провести планування та моделювання інвестиційних процесів, проектів;
- досягнути прийняття оптимальних управлінських рішень щодо інвестицій;
- забезпечити своєчасний облік, всебічний контроль і системний аналіз інвестицій тощо [4].

Проекти капітального характеру необхідно здійснювати за рахунок, враховувати у складі необоротних активів і переносити на новостворений продукт у міру зносу (амортизації) протягом строку корисного використання. До таких інвестиційно-інноваційних програм належать впровадження нових виробництв, технологій, реконструкція та технічне переоснащення виробництва. Придбані об'єкти інтелектуальної власності, права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, ноу-хау, авторські права відносять до нематеріальних активів, які також вважають об'єктами капітального характеру [6].

Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність»: інноваційна діяльність – це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій; діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових

досліджень та розробок, зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [2].

Згідно з нормами Господарського кодексу, інноваційною діяльністю у сфері господарювання є діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій, з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя [3].

Інноваційна діяльність як одна із форм інвестиційної діяльності здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу, що включає:

- випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технологій;
- прогресивні міжгалузеві структурні зрушення;
- реалізацію довгострокових науково-технічних програм з великими строками окупності витрат;
- фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані продуктивних сил;
- розробку і впровадження нової, ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального та екологічного становища.

На сучасному рівні розвитку України процес оновлення основних засобів за рахунок капітальних інвестицій в основні засоби є одним із головних компонентів виробничої діяльності підприємства.

Наявна структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування в Україні є неоптимальною, оскільки за сучасних умов господарювання підприємства та організації не здатні власними силами забезпечити інтенсивний рух основного капіталу. Важливу роль у цьому аспекті відіграють кошти іноземних інвесторів та кредити банків, які були одними з ключових при інвестуванні інноваційної діяльності підприємств [15].

В сучасних економічних умовах успішність інноваційної діяльності залежить від наявності, повноти та достовірності інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Відсутність цілісної системи інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності виявляється в недосконалому регулюванні інноваційним процесом, суперечливості та необґрунтованості управлінських рішень, недостатній ефективності взаємодії органів державної та регіональної влади, дисбалансі розподілу інвестицій на інновації тощо.

Основним джерелом інформації на підприємстві є дані фінансового обліку, при цьому облікова інформація, яка стосується інновацій, повинна формуватися відповідно до вимог діючих стандартів обліку та нормативно-правових актів щодо здійснення інноваційного процесу [18].

Важливим елементом інвестуванні інноваційної діяльності є їх облік та правильна постановка завдань бухгалтерського обліку капітальних інвестицій якими є такі:

- правильне і своєчасне оформлення документів по відображенню обсягів будівельно-монтажних робіт і витрат на капітальні інвестиції по придбанню або створенню інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів;
- об'єктивне і достовірне формування вартості об'єктів капітального інвестування;
- правильне відображення витрат на незавершене будівництво;
- контроль за дотриманням фінансової дисципліни;
- контроль за економним витрачанням матеріальних і трудових ресурсів на будівництво об'єктів.

Організація обліку витрат на капітальні інвестиції наступна:

- об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує імовірність того, що підприємство одержить у майбутньому економічні вигоди від його використання і вартість його може бути вірогідно визначена;

- придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства по первісній вартості. Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів;

- первісна вартість об'єкта основних засобів складається з наступних витрат:

- 1) суми, що сплачують постачальникам активів і підрядчикам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);
- 2) реєстраційні збори, державний збір і аналогічні платежі, здійснювані в зв'язку з придбанням (одержанням) прав на об'єкт основних засобів;
- 3) суми ввізного мита;
- 4) суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству);
- 5) витрати по страхуванню ризиків доставки основних засобів;
- 6) витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів;
- 7) інші витрати, безпосередньо зв'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання з запланованою метою.

Беручи до уваги різні ознаки, які властиві різним елементам основних виробничих засобів, їх поділяють на окремі групи, тобто класифікують. У практиці роботи підприємств застосовується класифікація що регламентується П(С)БО 7 «Основні засоби», згідно якої всі основні засоби поділяються на окремі групи за своїм призначенням і натурально-речовими характеристиками. Така класифікація використовується для організації обліку і планування основних засобів, характеристики їх структури, встановлення диференційованих норм амортизаційних відрахувань і розрахунку щорічного розміру амортизації, визначення технічної озброєності праці, інших техніко-економічних показників.

Залежно від поставлених завдань, основні засоби можуть групуватися і за іншими ознаками. Особливий інтерес викликає їх ділення в залежності від ступеня участі різних елементів у

виробничому процесі на активну і пасивну частини. За прийнятою методологією до активної частини основних засобів відносяться виробничі і силові машини та устаткування. В широкому розумінні поняття активних основних фондів, крім машин і устаткування, включає також вимірювальні та регулювальні прилади, виробничі інструменти, транспортні засоби і окремі види споруд. До пасивної частини основних фондів належать засоби праці, які забезпечують нормальні умови процесу виробництва (будівлі, споруди, виробничий та господарський інвентар, інші основні засоби).

Оскільки відображено об'єкт основних засобів, те в що вкладаємо активи, то можливо довести деяку класифікацію.

Капітальні вкладення можна класифікувати за технологічною і відтворювальною структурою.

Відтворювальна структура капітальних інвестицій має на увазі такі їхні види:

- витрати на нове будівництво;
- витрати на реконструкцію, розширення й технічне переоснащення діючих підприємств;
- витрати на підтримку діючих потужностей підприємств;
- витрати на виробництво об'єктів житло-цивільного призначення.

У технологічній структурі капітальних інвестицій виділяють:

- витрати на будівельні роботи всіх видів;
- витрати на монтаж устаткування [13].

Для цілей капітальних інвестицій необхідний чіткий розподіл заходів по покращенню основних засобів на:

- заходи на покращення основних засобів, здійснення яких призведе до збільшення майбутніх економічних вигод від використання основного засобу. До таких заходів відносять модернізацію, реконструкцію, модифікацію, добудову, дообладнання;
- заходи по покращенню основних засобів, проведення яких направлене на підтримку робочого стану основного засобу і отримання в майбутньому економічної вигоди, які були властиві

об'єкту основних засобів на початку використання такого засобу. До таких засобів відносять всі види ремонту, технічне обслуговування об'єкту основних засобів.

Інноваційний процес повинен мати тісний зв'язок з концепцією стратегічної організації інноваційної діяльності підприємства. Дана концепція полягає в тому, що необхідною умовою довгострокового розвитку підприємства є орієнтація на задоволення перспективних потреб ринку.

Концепція стратегічної організації інноваційної діяльності передбачає забезпечення стабільної (довгострокової) конкурентної переваги підприємства за рахунок безперервного здійснення інноваційної діяльності на основі постійного проведення стратегічного аналізу ринкової ситуації, виявлення перспектив інноваційного розвитку підприємства і ринку, концентрації коштів і зусиль підприємства на найбільш привабливих зі стратегічної точки зору напрямках інноваційної діяльності.

Застосування концепції стратегічної організації інноваційної діяльності дозволить підприємству підвищити якість прийнятих управлінських рішень і забезпечить підвищення ефективності інноваційної діяльності в цілому і кожної інновації, зокрема за рахунок скорочення витрат часу на розробку і впровадження нововведення, а отже, і мінімізації витрат матеріальних і фінансових ресурсів.

Вибір стратегії – найважливіша складова циклу інноваційного розвитку.

У практиці управління нововведеннями використовуються різні прийоми і методи вибору стратегії розвитку організації. Найбільш раціональним є системний підхід.

Його використання в розробці інноваційної стратегії дозволяє виділити в якості основних елементів наступні процеси:

- вдосконалення раніше освоєних продуктів і технологій;
- створення, освоєння і використання нових продуктів та процесів;
- підвищення якісного рівня техніко-технологічної бази виробництва;

- підвищення якісного рівня науково-дослідної і дослідно-конструкторської бази;
- підвищення ефективності використання кадрового та інформаційного потенціалу;
- удосконалення організації та управління інноваційною діяльністю;
- раціоналізація ресурсної бази;
- забезпечення екологічної безпеки інноваційної діяльності;
- досягнення конкурентних переваг інноваційного продукту перед аналогічними продуктами на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Основні положення інноваційної стратегії відображаються у відповідній цільовій програмі, яка містить цілі, завдання та етапи реалізації інноваційних планів, взаємопов'язані по термінах, ресурсам і виконавцям.

Капітальне інвестування в аграрній сфері виступає ключовим елементом побудови високотехнологічної логістичної системи, якість та стан якої визначає інвестиційну привабливість та ефективність господарювання як окремого господарюючого суб'єкту, так і усього сільського господарства та суміжних з ним галузей.

На даний момент великі аграрні компанії реалізують масштабні проекти з будівництва та подальшого розвитку мережі зернових елеваторів, річних та морських портових терміналів, залізничної інфраструктури тощо. Так, найбільший експортер зернових в Україні – компанія «Нібулон» – впроваджує у життя проект розвитку транспортного судноплавства. Починаючи з 2009 р. і по теперішній час компанія сформувала і продовжує нарощувати свою присутність в річних артеріях України. Логістична діяльність компанії направлена на покращення логістики зернових та технічних культур, що виступають стратегічними у її діяльності. Логістична інфраструктура включає:

1. Судноплавну компанію ТОВ СП «Нібулон». Власний флот компанії налічує 34 несамохідних судна; 6 збудованих буксирів проекту POSS-115, 3 збудовані буксири проекту 121 та 3 придбані буксири; сучасний земснаряд виробництва Фінляндії

«WatermasterClassic IV». Відтак вона є одним із вітчизняних лідерів з нарощування тоннажу та оновлення флоту.

2. Суднобудівно-судноремонтний завод «Нібулон».

3. 23 елеватори та перевантажувальні термінали ТОВ СП «Нібулон».

4. 22 виробничі філії, розташовані в 9 областях. Філії займаються виробництвом продукції рослинництва й тваринництва. Обслуговують їх 22 машинно-технологічні станції, обладнані по останньому слову техніки.

Компанія регулярно оновлює і забезпечує всі виробничі підрозділи повним набором сучасної високопродуктивної техніки, у т.ч. імпортного виробництва, провідних компаній світу. Так, у 2015 році компанія інвестувала кошти в оновлення машинно-транспортного парку, зокрема придбання 10 зернозбиральних комбайнів «JohnDeere» та «Case», 8 тракторів «Fendt 936 VarioProfi», 5 причіпних оприскувачів «GALAXY EuropeTectronic 3028 HLE SC». Ця техніка задіяна в кампанії збору врожаю у 2015 році [19].

Вантажний парк, крім водного, включає 73 сучасні вантажівки (відомих фірм-виробників «MAN», «DAF», «Scania»). Загальна вантажопідйомність складає майже 2000 тонн зерна.

Диверсифікуючи свою діяльність компанія почала виробництво й реалізацію м'ясних виробів.

За роки своєї діяльності ТОВ СП «Нібулон» інвестувала у розвиток економіки та власної інфраструктури біля 1,7 млрд. дол.

Інший операторринку – Kernel, стратегію свого зростання вбачає у розвитку інфраструктури переробки насіння соняшнику та реалізації соняшникової олії (бутульовано та наливом) як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. Окрім цього, компанія займається виробництвом й експортом зернових і олійних культур.

Активи компанії включають фермерські підприємства в чорноземних регіонах України, олійно-екстракційні заводи, розташовані в зоні вирощування соняшнику в Україні та Росії,

найбільшу мережу елеваторів по всій Україні, портові термінали на Чорноморському узбережжі України і Росії [20].

Побудуємо таблицю за даними компаній, напрямками їх діяльності та стратегією інвестиційно-інноваційного розвитку.

Таблиця 1 Інвестиційно-інноваційні напрямки розвитку вітчизняних агропродовольчих компаній*

№ з/п	Назва компанії	Сфера діяльності	Напрямки капітального інвестування
1.	Нібулон	- рослинництво; - тваринництво; - виробництво м'ясних виробів; - експорт зернових і технічних культур; - послуги зі зберігання зернових і технічних культур.	- зернові елеватори; - розбудова річних перевантажувальних терміналів для зернових та технічних культур; - формування власного річного флоту, вантажного автопарку, машинно-тракторного парку; - завод по виробництву м'ясних виробів; - комбикормовий завод; - тощо.
2.	Кернел	- рослинництво; - виробництво олії рослинної; - експорт зерна, технічних культур, олії; - послуги зі зберігання зернових і технічних культур.	- зернові елеватори; - будівництво й експлуатація морських портових навантажувальних комплексів; - точне землеробство; - будівництво й експлуатація оліє-екстракційних заводів; - формування власного парку вантажних автомобілів та машинно-тракторного парку; - тощо.
3.	Миронівський хлібопродукт	- рослинництво; - птахівництво; - виробництво м'ясних виробів; - експорт зернових й технічних культур; - виробництво комбикормів; - виробництво залізобетонних виробів.	- зернові елеватори; - будівництво птахофабрик; - будівництво комбикормових заводів; - будівництво заводу залізобетонних виробів; - будівництво м'ясопереробних заводів; - будівництво біогазових станцій; - формування власного парку вантажних автомобілів та машинно-тракторного парку; - тощо.

4.	UkrLandFarming	- рослинництво; - тваринництво; - виробництво яєць та яєчних продуктів; - виробництво цукру; - виробництво м'ясних виробів; - виробництво шкіри; - дистрибуція; - експорт зернових й технічних культур, яєчних продуктів.	- зернові елеватори; - будівництво й експлуатація морських портових навантажувальних комплексів; - формування власного парку вантажних автомобілів та машинно-тракторного парку; - модернізація та реконструкція цукрових заводів; - будівництво комбикормових заводів; - розвиток залізничної інфраструктури компанії; - будівництво птахофабрик; - будівництво заводів по виробництву яєчних продуктів; - будівництво селекційних заводів; - контроль виробництва й логістики; - тощо.
5.	Астарта-Київ	- рослинництво; - тваринництво; - виробництво цукру та супутньої продукції; - виробництво соєвої олії.	- зернові елеватори; - формування власного парку вантажних автомобілів та машинно-тракторного парку; - модернізація та реконструкція цукрових заводів; - будівництво біогазових станцій; - тощо.

* Джерело: побудовано на основі публічних даних компаній.

Наведені приклади свідчать про вагомий внесок компаній у розвиток як інфраструктури агропродовольчої сфери, так й усієї економіки України. Відбувається поступове оновлення та модернізація матеріально-технічної бази компаній. Зношена техніка та обладнання замінюються новою, що значно випереджає застарілі аналоги як за якістю робіт, так і за продуктивністю. Будуються та вводяться в експлуатацію нові зерноелеватори, заводи з виробництва комбикормів, м'ясних виробів, олії, тваринницькі комплекси та птахофабрики тощо.

Недарма капітальні інвестиції у сільське господарство України в першому півріччі 2016 року склали 17 млрд грн, що на 73,8% більше, порівняно з показником за аналогічний період минулого року. Також

відзначимо, що за даний період обсяг інвестицій в агросектор є найбільшим серед інвестицій в інші види економічної діяльності в Україні [21].

Не дивлячись на інвестиційне пожвавлення, аграрний сектор потребує набагато більших капітальних вкладень – понад 170 млрд грн.

Одним із факторів зменшення потоків інвестицій у розвиток підприємств виступають рейтинги провідних міжнародних фінансових організацій. Провідна міжнародна фінансова агенція Moody's у листопаді 2015 р. присвоїла кредитний рейтинг Україні на рівні Саа3 (можливий дефолт). Standard & Poor's ще у жовтні 2015 р. підвищила рейтинг України до рівня «В-/В» зі стабільним прогнозом. Останньої точки зору дотримується FitchRatings, яке у листопаді 2016 р. покращило довгостроковий рейтинг дефолту емітента України в іноземній і національній валютах з ССС до В- зі стабільним прогнозом. Також низький рівень довіри до політичної ситуації в країні при високих інвестиційних ризиках не дає у повній мірі задіяти наявний потенціал аграрного сектору.

Підбиваючи підсумки, зазначимо що капітальні інвестиції можуть здійснюватися двома шляхами: або за рахунок власних (внутрішніх) фінансових ресурсів (прибутку, амортизаційних відрахувань), або зовнішніх (кредити банків, випуск акцій, облігацій, тощо).

За таких умов підприємствам потрібно, перш за все, орієнтуватися на власні фінансові ресурси або залучення міжнародних банківських кредитів (плата за тіло кредиту у декілька разів нижча за кредити вітчизняних банків) для підвищення матеріально-технічного забезпечення операційних процесів.

Інноваційна діяльність підприємства неможлива без відповідного інвестиційного забезпечення. Дана теза підтверджується ще й тим фактом, що стан аграрного сектору в Україні, не дивлячись на деяке інвестиційне пожвавлення, не відповідає вимогам сучасного господарювання.

Література

1. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-ХІІ з наступними змінами та доповненнями [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47. – Ст. 646.
2. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-ІV з наступними змінами та доповненнями [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – Ст. 266.
3. Господарський кодекс України : Закон, Кодекс від 16 січня 2003 № 436-ІV [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18-22. – Ст. 144.
4. Бобряшова Т.В. Роль инвестиций и инноваций в деятельности предприятия / Т.В. Бобряшова, Н.А. Попова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rae.ru/forum2012/pdf/0252.pdf>.
5. Касич А.О. Нові підходи до методики аналізу інвестиційної діяльності / А.О. Касич // Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання. – 2011. – № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/>.
6. Дерий В.А. Учет и анализ капитальных инвестиций для обеспечения развития процесса производства [Текст] / В.А. Дерий, Т.Г. Каминская // Проблемы экономики. – 2015. – № 3. – С. 258-266.
7. Инновация // Википедия [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki/Инновации>.
8. Инновационный процесс // Википедия [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/Инновационный_процесс.
9. Мельничук І.В. Оцінка та облік інноваційних проектів та програм, які капіталізуються [Текст] / І.В. Мельничук // Облік і фінанси АПК. – 2011. – № 2. – С. 31-36.
10. Крупка Я.Д. Обліково-аналітичне забезпечення інноваційного розвитку підприємства [Текст] / Я.Д. Крупка // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2007. – № 576. – С. 145-149.
11. Красникова Е.О. Инновационный менеджмент. Шпаргалка [Текст]

- / Е.О. Красникова, И.Ю. Евграфова. – М.: Окей-книга, 2009. – 84 с.
12. Курган О.Г. Капітальні інвестиції як основа інноваційного розвитку підприємства [Текст] / О.Г. Курган, В.В. Шехман // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 1. – С. 180-187.
 13. Удалих О.О. Управління інвестиційною діяльністю промислового підприємства: Навч. посіб. [Текст] / О.О.Удалих. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 221 с.
 14. Лобас І.В. Особливості інноваційно-інвестиційної політики України / І.В.Лобас [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Lobas.pdf>.
 15. Ткач С.М. Інвестиційно-інноваційне забезпечення модернізації основного капіталу [Текст] / С.М. Ткач // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2015. – № 819. – С. 340-347.
 16. Іванілова О.А. Методологічні підходи до підвищення ефективності виробництва на інноваційній основі / О.А. Іванілова // Ефективна економіка. – 2011. – № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=667>.
 17. Пікуш Ю.В. Інноваційна діяльність як об'єкт бухгалтерського обліку / Ю.В. Пікуш [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/pikush-yuv-innovatsiyna-diyalnist-yak-obekt-buhgalterskogo-obliku/>.
 18. Рыжкова Т.В. Стратегия инновационного развития предприятия/ Т.В. Рыжкова, Л.В. Горелова // Вестник Екатеринбургского института. – 2013. – № 2 (22). – С. 31-40.
 19. Офіційний сайт ТОВ СП «НІБУЛОН» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nibulon.com/>.
 20. Офіційний сайт компанії Кернел [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kernel.ua/ru/our-company/>.
 21. Сороченко А. В Україні зросли інвестиції у сільське господарство / А. Сороченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uteka.ua/ua/publication/V-Ukraine-vyrosli-investicii-v-selskoe-hozyajstvo>.